
**ÖZEL SEKTÖR
KÖMÜR SAHALARININ
DEĞERLENDİRİLMESİNE
İLİŞKİN RAPOR VE
ÖNERİLER**

AĞUSTOS 2018

KÖMÜRDER

**KÖMÜR
ÜRETİCİLERİ
DERNEĞİ**

COAL PRODUCERS
ASSOCIATION

www.komurder.org

KÖMÜR
ÜRETİCİLERİ
DERNEĞİ

COAL PRODUCERS
ASSOCIATION

www.komurder.org

AĞUSTOS 2018

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	5
2. YAŞANAN SORUNLAR	6
2.1. YERLİ KÖMÜR ÜRETİMİNİN DESTEKLENMESİ, ÜRETİM MİKTARLARININ ARTIRILMASI POLİTİKALARI	6
2.2. YERLİ KÖMÜR FAALİYETLERİNDE KULLANILAN AKARYAKITA ÖTV İSTİSNASI VERİLMEMESİ	9
2.3. SANAYİ AMAÇLI KÖMÜR İTHALATINDA KÜKÜRT ORANI DEĞİŞİKLİĞİ	10
2.4. RÖDOVANS SÖZLEŞMESİNE BAĞLI OLARAK YAPILAN YATIRIMLARIN TEŞVİKLERDEN VE VERGİ İNDİRİMİ DESTEĞİNDEN YARARLANAMAMASI	10
2.5. YENİ KAPASİTE YATIRIMLARI İÇİN KAPASİTE MEKANİZMASI UYGULAMALARI	11
2.6. TETAŞ ALIMLARINDA BAKANLAR KURULU KARARI İLE YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER İLE YENİ KAPASİTE YARATILMASI	12
2.7. ÖZEL SEKTÖR YENİ KAPASİTE YATIRIMLARINA ALIM GARANTİSİ	13
2.7.1. ALIM FİYATI	14
2.7.2. SÜRE	14
2.7.3. ALIM GARANTİSİ VE UYGULANACAK HÜKÜMLERİN MEVZUATTAKİ YERİ	14
2.7.4. CİRODAN HAZİNEYE PAY VERİLMESİ	15
2.7.5. FİNANSMAN	15
3. SONUÇ VE ÖNERİLER	16
4. KAYNAKÇA	19

ÖNSÖZ

2015 yılında T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın desteğiyle kurulan Kömür Üreticileri Derneği (KÖMÜRDER), Türkiye'de kömür madenciliği ve yerli kömüre dayalı termik santral işleten ve termik santral yatırımları olan kamu ve özel sektöre ait üyelerden oluşmaktadır. Merkezi Ankara'da bulunan derneğimizin Edirne, Karaman ve Bingöl'de olmak üzere üç temsilciliği bulunmaktadır. KÖMÜRDER'e üye olan 51 firma Türkiye'de kömür üretiminin yaklaşık %80'ini temsil etmektedir.

Ülkemiz 2017 yılında 76 milyon ton kömür üretmiş olup 37 milyon ton kömürü de ithal etmiştir. Ülkemizin gelişen ekonomisiyle beraber enerji talebinin de giderek artan bir biçimde ithalat yoluyla karşılanmasının enerji güvenliğimizi azalttığı bilinen bir gerçektir. Enerji arzındaki dışa bağımlılığımızı azaltma amacıyla yerli kaynağımız olan kömürün çevre dostu teknolojiler kullanılarak değerlendirilmesi Milli Enerji ve Maden Politikamızın temelini oluşturmaktadır.

2016 yılından bu yana düzenlenen etkinlikler ve yapılan çalışmalarla, ülkemiz kömür madenciliğinin işçi sağlığı ve iş güvenliğinde dünya standartlarını yakalayabilmesi, enerjide dışa bağımlılığın azaltılması, ihtiyaç duyulan teşviklerin sağlanması ve bu teşviklerin ülkemiz ekonomisine sağlayacağı katkılar anlatılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda Türkiye'de kömürü hak ettiği yere çıkarmak ve ülkemiz ekonomisine kazandırmak amacıyla derneğimiz tarafından bu rapor hazırlanmıştır.

Muzaffer POLAT

KÖMÜR ÜRETİCİLERİ DERNEĞİ
Yönetim Kurulu Başkanı

GİRİŞ

Bilindiği üzere 6446 sayılı Kanununun 1.maddesinde öngörülen piyasa “liberal bir piyasa” olup özel sektör yatırımlarının ve rekabetin artırılması amacını taşımaktadır. Diğer taraftan bir kaynak desteklendiğinde bu kaynağın özel veya kamu sektörünün elinde olmasının farkının bulunmaması genel teşvik kuralıdır.

Linyit ve taş kömürü sahalarının bir an önce ekonomiye kazandırılarak;

- Ülkemiz için enerji ithalatı kaynaklı ödemeler dengesi açığının son bulması,
- Arz güvenliğinin sağlanması,
- İstihdamın artırılması,
- Elektrik fiyatlarının orta ve uzun dönemde düşülerek sanayiye uygun maliyetli enerji kullanılmasının sağlanması,

Maden ve santral yatırımlarında yan sanayinin kullanımı ve gelişimi açısından hayati önem taşıdığı da bir gerçektir.

Enerji talebinin ve fiyatlarının sürekli yükselmesi nedeniyle ülkemizin giderek artan enerji ihtiyacının daha büyük bölümünün yerli kaynaklarla karşılanması zorunludur. Diğer taraftan sistemin termik güç ihtiyacının, hem eskiyen santraller hem de yükselen talep nedeniyle, giderek artması linyit ve taş kömürü rezervlerinin derhal değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Özel sektörün özellikle de yabancı yatırımcıların, yatırım kriterlerinde en önemli beklentileri kamu ve yerel özel sektör lehine ayrımcılık yapılmaması ve finanse edilebilir modellerle projelerin gerçekleştirilmesidir. Linyit ve taş kömürü yakıtlı elektrik enerjisi projelerinin gerçekleştirilmesinde en önemli unsur, nükleer enerji projeleri ve yenilenebilir enerji projelerinde olduğu gibi belli bir süre için alım garantisinin verilmesidir. Linyit ve taş kömürü kaynaklı projelerin başka türlü finansmanı söz konusu olmadığından kamu yatırımlarının yanı sıra benzer özel sektör projelerinde de alım garantisi verilerek ayrımcılık yapılmadığı yerli ve yabancı özel sektöre gösterilmelidir. Tüm dünyada da bu tür projelerin hayata geçirilmesi piyasa mekanizması dışında modellerle yapılmıştır. Zira projelerin gerçekleşmesi ile yaratılan toplam makro katma değer verilen teşviklerin üzerindedir.

Türkiye elektrik piyasasında;

- Hidrolik santrallerin su gelirlerinin düzensiz olması,
- Yenilenebilir enerji kaynaklarının yüklerinin stabil olmaması,
- Mevcut linyit santrallerinin yaşlı olması ve emre amade kapasitelerinin sürekli düşmesi,
- Nükleer santral yapımının uzun süre gerektirmesi,
- Yaz ve kış puantlarının riskli bir hal alması,
- Yüksek talep artışının sürmesinin beklenmesi

gibi etkenlerle sistemin, gerek günümüzde gerekse gelecek yıllarda, baz ve puant yüke cevap verebilecek santrallere ihtiyacı bulunmakta olup, linyit ve taş kömürü santralleri bu ihtiyaçların tamamına cevap verebilecek teknik özelliktedir.

Milli Enerji ve Maden Politikasının açıklanması ile gerek madenlerin değerlendirilmesi gerekse madenlerin uç ürün elde edilecek şekilde değerlendirilmesi enerji madenciliği açısından ise yerli kömür madenlerinin uç ürün olarak elektrik enerjisi üretiminde kullanılmalarının önünün açılması, anılan politika hedeflerine ulaşılması için gerekli bir araç olarak görülmektedir.

6719 sayılı Kanununun 22.maddesi ile 6446 sayılı Kanununun 18. maddesine eklenen fıkra ile; EÜAŞ ile bağlı ortaklıklarına ait varlıkların yerli kömüre dayalı elektrik üretim tesisi kurulması amacıyla özelleştirilmesinin talep edilmesi hâlinde, kurulacak elektrik üretim tesisinde üretilecek elektrik enerjisinin satışına ilişkin olarak, ihale üzerinde kalan teklif sahibi veya bağlı ortaklık ile TETAŞ veya EÜAŞ arasında ihale sonucu belirlenen elektrik enerjisi satış fiyatı üzerinden, Elektrik Satış Anlaşması imzalanmaktadır. **Yapılan düzenleme EÜAŞ'a ait sahaları kapsamakla birlikte özel sektörün elinde bulunan kömür sahaları için söz konusu düzenleme geçerli olmamaktadır.**

Bu Rapor özel sektör elinde bulunan linyit ve taş kömürü sahalarının değerlendirilmesine yönelik karşılaşılan güçlüklerin tespiti ve çözüm önerilerinin sunulmasının yanı sıra yerli madenlerin elektrik üretiminin de alım garantilerinden yararlanarak yerli yakıtlı elektrik üretim santralleri yapılması konusunda mevcut düzenlemeler çerçevesinde öneriler içermektedir.

2- YAŞANAN SORUNLAR

2.1. YERLİ KÖMÜR ÜRETİMİNİN DESTEKLENMESİ, ÜRETİM MİKTARLARININ ARTIRILMASI POLİTİKALARI

Cari açığımızın aylık ve yıllık bazda arttığı ve ülkemizin ekonomisinde derin yaralar açtığı bu dönemde, Devletimizin, sanayicimizin, üreticimizin her konuda yerli kaynakları olabildiğince en yüksek miktar ve verimde değerlendirmesi cari açık ile baş edebilmekte en temel çözümdür.

Büyüyen ülkemizin enerji ihtiyacı her yıl artmakta, sanayilerimiz geliştikçe ihtiyaçları olan enerjiyi üretmek için daha fazla enerji üretim hammaddesi talebi oluşmaktadır. Bu noktada, bu hammaddeleri ülkemizde en çok tüketen gerek elektrik enerjisi üreten Santrallerimiz, gerekse ısı enerjisi ihtiyacı olan başta Çimento Fabrikaları olmak üzere diğer Sanayicilerimiz hammadde tercihinde tüm dünyada da olduğu gibi KÖMÜR kullanımını tercih etmektedir.

Dünya çapında çevresel duyarlılık adına fosil yakıtlardan uzaklaşıp yenilenebilir yeşil enerji üretimi konusu her mecrada dile getirilirken, sanayisi gelişmiş ya da atılım içinde olan tüm ülkeler başta kömür olmak üzere tüm fosil yakıtlardan enerji üretmeye ve sanayilerini desteklemeye devam etmektedirler. **Fosil yakıtlar, yenilenebilir enerji kaynakları ile karşılaştırıldığında hala güvenilir, stabil ve sürekli enerji üretimi sağlamalarından dolayı üretilebildikleri sürece tüm dünyanın ana enerji hammaddesi olmaya devam edecektir.** Fosil yakıtlar içerisinde de kömür, bilinen rezerv miktarları ile doğalgaz ve petrole nazaran çok daha uzun yıllar üretilebileceği için daha uzun yıllar enerji sahnesinde başrolde yer alacaktır. Bunlarla birlikte, gelişen teknolojiler sonucunda, yeni filtrasyon ekipmanları ile yeni yakma sistemleri oluşturulmuş ve kömür gibi yakıtların kullanılmasının çevresel etkileri en aza indirilme imkanı doğmuştur.

Özellikle kömür yataklarına sahip ülkeler, bu zenginliklerini sonuna kadar üretmeye, öncelikle kendi ihtiyaçları için kullanmaya ve fazla üretimlerini de kömür yataklarına sahip olmayan ülkelere satmaktadırlar. Kömür, her fosil yakıt türünde olduğu gibi çevresel etkisine rağmen,

üretici ülkelerin yönetimlerince her yıl çıkarılması, yeni rezervlerin bulunması ve ekonomilerine katkı sağlaması amacıyla ciddi maddi desteklemelerin yapıldığı bir ürün konumundadır. Örneğin linyit yataklarına sahip Almanya Hükümeti 2017 yılı içerisinde kömür çıkarma, rezerv bulma ve kömür üretimini destekleme adına 3 milyar Euro'nun üzerinde kömür sektörüne kaynak aktarımı yapmıştır. Bu rakam Polonya'da 1 milyar Euro, İspanya'da 750 milyon Euro, İngiltere 'de 500 milyon Euro olmuştur. (www.odi.org)

Her ülkenin kalkınmasında enerji ve bu enerjiyi üretmede yer altı zenginlikleri olarak petrol, doğalgaz ve kömür hassas bir öneme sahiptir. Konuya bu açıdan baktığımızda enerji üretmede elimizde bulunan tek enerji kaynağı, yer altı zenginliğimiz olan kömüre belli miktarlarda sahip olmamıza rağmen, maalesef verilen önem çok zayıftır. Geçmiş dönemlerdeki Devlet Politikamızdaki eksiklikler, Sanayicilerimizin bizlere bakışı açısı üzülmeye değerdir ki bu zenginliğimizin verimli biçimde üretilmemesine ve hep geri planda atıl bırakılmasına neden olmuştur. Dünyada kömür üreticisi ünvanına sahip ülkeler, ürettikleri kömürleri kendi enerji üretimlerinde ciddi oranlarla kullanırken biz bu konuda geri sıralarda kalmış durumdayız. Örneğin Amerika'da elektrik üretiminde kömür kullanım oranı %45, Almanya'da %41, Çin'de %75, Avustralya'da %78 iken, Türkiye'de bu oran %29 oranındadır. Tüm bu ülkeler üretimlerinde kendi kömürlerini kullanırken bizim üretimimiz içerisinde ithal edilen kömürün payı da çok büyük orandadır. Kısaca biz gelişmiş ülkelerin yanında kömüre dayalı enerji üretimini çok geride yaparken, üstüne üstlük bu orana da kendi yerli zenginliğimiz ile değil, başkasının kaynağına para ödeyerek ulaşmaktayız.

Ülkemizde belirttiğimiz gibi ciddi bir enerji ihtiyacı artarak gelişmektedir. Bu ihtiyaç, 2000'li yıllara kadar yerli kömür üretimine dayalı Santrallerce karşılanırken, 2000'ler sonrası açılan büyük çoğunluktaki Santraller ithal kömüre dayalı sistemlerle donatılmıştır. Bu santraller belli oranda yerli kömürleri de yakabilecek potansiyele sahip olmalarına rağmen, uzun yıllardır bu kaynak hiç değerlendirilmemiş ve yönünü hep dış kaynaklara çevirmiştir. Bu yetmiyormuş gibi bir petrol atığı olan Petrokok ithalatı da geçmiş dönemlerde yasalaştırılmış ve çevre duyarlılığından uzaklaşarak yabancı petrol rafinerilerinin %8 kükürde kadar yükselen atıkları başta Çimento Sanayimiz olmak kaydıyla sanayilerimizde tüketilmiştir. Halbuki, bu yasaların oluşturulduğu yıllarda amaçlanan sistem, bu tip yüksek kükürlü hammaddelerin yerli üretim kömürlerin de tüketilmesi şartıyla ithal edilmesi kurgulanmış iken uygulamada yerli tüketim kısmı tamamen unutulmuş ve yasa sadece ithalatın serbestliğini sağlamıştır.

Gelinen noktada, özel sektör yerli kömür üreticisi, ülkemize ekonomik anlamda pozitif katkı yapacak bir değere sahipken kendisine sunulan haksız ve rekabet kurallarına tamamen aykırı uygulamalarla ya zararına çalışıp batmakta ya da atıl durumda çalışmadan beklemektedir.

Cumhurbaşkanımızın önderliğinde, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Ticaret Bakanlığımızın da desteğiyle bu konuları dile getirmek ve sorunlara yapıcı ve kalıcı çözümler üretmek istegindeyiz.

Öncelikli olarak belirtmek isteriz ki tüm dünyada kömür, uluslararası yaygın ticareti olan ve fiyatı günlük takip edilebilen, endekslerle sınırları net çizilmiş bir ticari emtiadır. Örneğin herhangi bir kişi dünya çapında kömürün fiyatını günlük öğrenmek isterse çok basit bir araştırmayla API2 kodlu kömür endeks değerine ulaşabilir; bu endeksin Avrupa'da bulunan Amsterdam, Rotterdam ve Antwerp limanlarında 6.000 Kcal/kg bazındaki toz kömürün fiyatı olduğunu öğrenebilir. Ya da API4 kodlu kömür endeksinin, yine 6.000 Kcal/kg bazında G.Afrika'nın Richards Bay limanındaki kömürün fiyatı olduğunu bulabilir. 30.07.2018 tarihi itibarıyla API2 ton başına 100,81 USD ve API4 ton başına 107,89 USD'dir. Bizim Sanayicilerimizin de ithalat aşamasında baktıkları değer bu endekslerdir. İthalat fiyatları belirlenirken kömürün menşesine göre, kalorisine göre, Türkiye

limanlarına taşınması esnasındaki nakliye bedellerine göre bu endeksler üzerinden fiyatlar belirlenir. Petrokok fiyatlaması da benzer bir çizgi takip eder. Aslında kömür olmasa da Petrokok, kullanım alanı olarak aynı noktalarda tüketildiği için bu endeks fiyatlarına göreceli bağlı kalır. Kullanıcılar da günün koşullarına ve kullanım imkanlarına göre kendileri için avantajlı olan fiyat üzerinden kömür alımlarını gerçekleştirirler. Resim, hem kömür (petrokok) üreticisi için hem de kömür tüketicisi için nettir.

Hal böyleyken ülkemizde bu uygulamanın tam zıttında bir çalışma mevcuttur. Özel sektör kömür üreticisini zorda bırakan ve kapasitesi düşük (ya da sıfırlanmış) biçimde çalışmaya iten temel problem ülkemiz içinde Santrallerimizin ve Sanayicilerimizin teklif ettikleri fiyatlardır. **İthalatta satın aldıkları kömürlerin kullanımında karşı karşıya kaldıkları 1000 kalori birim maliyeti bugünün rakamları ile 17,50 USD iken, yerli kömür üreticilerine 1000 kalori için teklifleri ortalamada 10,00 USD civarındadır.** Dev Sanayi Kuruluşları olmanın verdiği büyüklük ve kendilerinden kat be kat küçük gördükleri özel madenlerin üretimlerini satmaktaki çaresizlikleri fikriyle bizlere dünya piyasalarının çok altında, neredeyse yarısı kadar fiyatları teklif etmektedirler. Yurt dışında bulunan Dünya Devi Kömür Üreticilerinin endekse dayalı fiyatlarını koşulsuz kabul edenler, kendi ülkesinin ürününü ve onu üretebilecek bir sektörü ise ezerek çalışamaz hale getirmektedir.

Halbuki, bu zihniyet, yerli üreticiye dünya çapındaki üreticilere gösterdikleri yaklaşımı, dünya çapında oluşan piyasa koşullarını yansıtıcı alım ve fiyat koşullarını verseler, kendilerine hem miktar anlamında hem de yurt dışındaki koşullardan daha uygun şartlarda bir kaynak yaratacaklardır.

Kuşkusuz ki tek sorumlu Sanayi Devlerimiz değildir. Devletimizin de bu konuda bazı yanlış uygulamaları halen devam etmektedir. Devlet üretimine bağlı Yerli Kömür Madenlerimizde de Dünya Kömür Fiyat uygulamaları yapılmamaktadır. Devlet Yerli Kömür Madenlerinin fiyat politikaları incelendiğinde üretilen bazı kalemlerin dünya fiyatlarına yakınlığı görülürken, bazı kömür tiplerinin ise endekslerin çok altında fiyatlandığı, sübvansiyon uygulamalarının yapıldığı açıktır. Bu manada aynı sektörde yer alan Devlet ve Özel sektör, rekabetin işlemediği bir yapıda yer almakta, özel sektör bu yarışın içinde var olamamaktadır.

Bu tip uygulamalar esasında serbest piyasa koşullarına ve rekabet kurallarına uymamaktadır. Bununla birlikte yurt dışından ithal etmek durumunda kaldığımız Doğalgazda da devlet teşviklerinin varlığı yine benzer mantıkta özel sektör kömür üretiminin rekabetçi koşullarla ihtiyaç sahiplerine hizmet vermesini imkansız kılmaktadır. Devletimiz, geçmişten gelen ülkeler arası ikili ticari anlaşmalar sonucunda, ithal etmekte olduğu doğalgazı yaygınlaştırmak adına yaptığı sübvansiyonlarla dünya koşullarının çok altında fiyatlarla hem evsel hem de evsel harici kullanımda tüketicilere ulaştırmaktadır. Eurostat 2017 verilerine göre iki kullanım alanında da Türkiye Avrupa'da doğalgaz fiyatlaması anlamında en ucuz ülke konumundadır. Avrupa Birliği ortalaması ile karşılaştırıldığında bir Türk tüketicisi, devlet desteği sayesinde, Euro bazında %35 ucuza doğalgaz tüketmektedir. Yüksek sübvansiyon oranları yerli kömür üreticilerinin sağlıklı üretim yapıp, ülke enerji ihtiyacına destek vermelerine engel teşkil eden bir başka unsurdur.

Bize göre yapılması gereken çok nettir. Ülkemizin enerji üretiminde yerli/ithal karma bir kömür programına ihtiyacı vardır. Yerli kömür üretimimizin sonuna kadar verimli bir biçimde üretilmediği hiçbir enerji programı bize göre doğru ve eksiksiz bir çalışma olmayacaktır. Bakanlıklarımızın özendirici teşvikleri ve yerli kömür kullanmaya yönlendirici uygulamaları ile hem maliyetlerle boğuşan Yerli Kömür Üretim Sektörü nefes almalı hem de ürettiği kömürler belli oranlarda Sanayi kuruluşlarımızca tüketilerek ithal kömür bağımlılığı hafifletilmeye çalışılmalıdır. Sanayilerimiz ve Santrallerimiz, yerli kömürlere bakışlarını olumlu yönde geliştirmeli ve dünyanın her hangi bir noktasından ithal ettikleri kömürlere benzer bir fiyat çalışmasını da bizlerle yapmaktan

kaçınmamalıdır. Devletimiz de diğer üretici ülkeler gibi hem fiyatlarını dünya fiyatlarına eşlemeli hem de kendi öz kaynağını verimli hale getirmek için destek programları yaratmalıdır. Gerek Devlet gerekse özel olsun, aylık/yıllık kömür üretim kapasitemiz, kömürlerimizin özellikleri, coğrafi konumları tespit edilmeli; bu bulgular bu kömürleri tüketebilecek Sanayilerimiz ile paylaşılmalı, öncelik bu kömürlerin tüketilmesine verilip, üzerine eğer gerek var ise ihtiyaçlar ithal edilecek kömürlerle tamamlanmalıdır.

Herkes, ülkemizde bulunan yerli kaynağımızın bu ülkenin bir zenginliği olduğunu kabul edip hareket etmelidir. Taraflar, enerji politikaları üretirken bir başka ülkenin zenginliğini ülkemize girmesini artırıcı yöntem ve uygulamaları devreye almak için çalışmaktansa, “ÖNCE YERLİ ÜRETİM” bilincine sahip olmalıdır. Bu mantık çerçevesinde oluşturulacak tüm enerji programlarına Bakanlıklarımız, Sanayicilerimiz ve Üreticilerimiz destek verirse kömür üretim sektörümüz atıl durumundan aktif duruma geçecek, çok kısa bir süre içerisinde bugünkü üretim kapasitemizi 3’e 4’e katlayabilecek, ihtiyacı olan sektörlerimize yurt dışı maliyetlerinden nispeten daha uygun fiyatlarla hizmet verebilecek ve ekonomimize pozitif desteğini vermeye başlayabilecektir.

2.2. YERLİ KÖMÜR FAALİYETLERİNDE KULLANILAN AKARYAKITA ÖTV İSTİSNASI VERİLMEMESİ

3213 Sayılı Kanunun Geçici 29. maddesi; “bu Kanun kapsamında yer altındaki maden işlerinde faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşlarının yer altındaki maden işlerine ilişkin 11/9/2014 tarihi ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla, 5/1/2002 tarihli ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu kapsamında devam eden sözleşmeler ile bu Kanun kapsamındaki rödovans sözleşmelerinde, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununun 41, 53 ve 63 üncü maddelerinde 10/9/2014 tarihli ve 6552 sayılı Kanunla yapılan değişiklikler ile bu Kanunun ek 9 uncu maddesiyle sınırlı olmak kaydıyla meydana gelen maliyet artışları fiyat farkı olarak ödenir. Fiyat farkı ödenmesine ilişkin esas ve usuller; 4735 sayılı Kanun kapsamında imzalanan sözleşmeler için Kamu İhale Kurumunun teklifi, rödovans sözleşmeleri için ise Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca belirlenir.” hükmüne amirdir.

Açık işletme kömür madenciliğindeki en büyük girdilerden biri akaryakıttır. Kömürün yeraltından yeryüzüne çıkarılması ve taşınması için kullanılmakta olan araç ve iş makinelerinde da akaryakıt yüksek oranda tüketilmektedir. Ayrıca arama ve sondaj faaliyetlerinde kullanılan akaryakıtın da ÖTV istisnası kapsamında değerlendirilmesi uygun olacaktır.

Açık işletmelerde verim yüksek, fakat maliyet de yüksek olmaktadır. Bu nedenlerle açık kömür işletmelerinde kömür üretimi amaçlı kullanılan akaryakıttaki ÖTV oranının sıfır olarak belirlenmesi veya istisna getirilmesi halinde,

- Kömür üretiminde artış sağlanmasıyla birlikte istihdam ve yeni rezerv arama çalışmaları artacak,
- Sanayi ürünleri, hammadde, demir-çelik üretimi ve enerji maliyetlerini düşecek, bu doğrultuda üretilen ürün maliyetleri de düşecektir. İhracat ürünlerimizin uluslararası pazarda rekabet gücü de artacak, güvenli madenciliğin yapılmasına katkı sağlanacaktır.

Nitekim 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanununun Diğer istisnaları hükme bağlayan 7. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendi uyarınca; Kanuna ekli (I) sayılı listede yer alan malların; 6326 sayılı Petrol Kanunu hükümlerine göre petrol arama ve istihsal faaliyetlerinde kullanılmak üzere bu faaliyetleri yapanlara teslimi, vergiden istisna edilmiştir. Aynı şekilde kömür aramalarında

ve açık ocak işletmeciliğinde ÖTV ye tabi malların tesliminin vergiden istisna edilmesi maliyet düşüşüne yol açarak daha fazla katma değer yaratılmasına katkıda bulunacak ve üretim artışı sağlanacaktır. Petrol arama ve üretimine tanınan istisnanın yerli kaynaklara tanınmaması için bir neden bulunmamaktadır

2.3. SANAYİ AMAÇLI KÖMÜR İTHALATINDA KÜKÜRT ORANI DEĞİŞİKLİĞİ

Sanayi amaçlı kömür ithalatında kükürt oranının %3'e çıkarılması konusu ve çalışması yurt dışı haber kaynaklarında konu edilmiştir.

Yurt dışındaki uygulamalarda, öncelikle kükürt vb. oranlarına bakılmaksızın ülkelerin kendi kaynakları kullanılmakta ve kendi kaynaklarının ihtiyacı karşılayamaması durumunda yurt dışından kaynak tedarik etme yoluna gidilmektedir. Ülkemizde bu günlerde bir yandan TKİ elinde bulunan sahalar¹ değerlendirilmek ve ekonomiye kazandırılmak üzere rödovans karşılığı özel sektöre ihale edilirken aynı zamanda sanayi amaçlı kömür ithalatında kükürt oranının %3'e çıkarılması yapılan ihalelerin pazar payını daraltıcı etkide bulunacak, ihaleleri anlamsız kılacaktır.

Yerli kömür kullanımı yerine ithal kömür kullanımını artırıcı kararların; ülke ekonomisine, ülke madenciliğine zarar vereceği ve ülke rekabet gücünü ve istihdamı azaltacağı açıktır.

Diğer taraftan elektrik üretiminde de ithal kömür kullanımının artmasına yol açacak bu tür kararlar sonucunda işleyen linyit santrallerinin çalışma saatlerinin düşmesine yol açacak ve yerli kömür santralleri ithal kömür santralleri ile rekabet edemeyecektir. Aynı şekilde yapımı planlanan yerli kömür santrallerinin bu tür bir yapıda yapımı ve finansman bulması da zorlaşacaktır.

Bu çerçevede sanayi amaçlı kömür ithalatında kükürt oranının %3'e çıkarılması konusunda yapılacak çalışmalarda anılan kararın alınmasının; ülke ekonomisine, milli enerji sektörüne ve madenciliğe, istihdama, ödemeler dengesi açığına, Türkiye'nin rekabet gücüne vereceği zararların ülke ve sektörün geleceği açısından vahim sonuçlar doğurmaması açısından dikkate alınması ve TKİ tarafından yapılan rödovans ihalelerinin pazar payını daralttığı göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

2.4. RÖDOVANS SÖZLEŞMESİNE BAĞLI OLARAK YAPILAN YATIRIMLARIN TEŞVİKLERDEN VE VERGİ İNDİRİMİ DESTEĞİNDEN YARARLANAMAMASI

2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı ile düzenlenen yatırım teşviklerinde söz konusu Kararın EK-4 TEŞVİK EDİLMEYECEK VEYA TEŞVİKİ BELİRLİ ŞARTLARA BAĞLI YATIRIM KONULARI B. İMALAT, ENERJİ VE MADENCİLİK YATIRIMLARI başlığının 5.maddesinde; "Rödovans sözleşmesine istinaden gerçekleştirilecek madencilik yatırımları (Kamu kurum ve kuruluşları veya bunların doğrudan iştirakleri ile yapılan anlaşmalara istinaden kamuya ait maden sahalarında yapılan madencilik yatırımları bu kapsamda değerlendirilmez)" hükmü bulunmakta olup özel sektörün kamu kurum ve kuruluşları dışında kendi arasında yaptığı rödovans sözleşmesine istinaden gerçekleştirilecek madencilik yatırımları teşvik tedbirlerinden yararlanamamaktadır. Sektörün desteklenmesinde kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektör kuruluşları arasında ayrıma yol açılmamalıdır, sektörün top yekûn desteklenmesi asıl olmalıdır.

1- TKİ tarafından Eynez Derin Sahalarda 351 milyon ton rezerv Ruhsat Devri İşletme Hakkı'nın verilmesi suretiyle ihale edilmiş, Tunçbilek Sahasında 19.6.2018 tarihinde 24,750 milyon ton rezerv ihale edilmiştir.

Aynı Kararın 15.maddesinde düzenlenen Vergi indirimi desteği; büyük ölçekli yatırımlar ile bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında gerçekleştirilecek yatırımlarda, 5520 sayılı Kanunun 32/A maddesi çerçevesinde kurumlar vergisi, öngörülen yatırıma katkı tutarına ulaşıncaya kadar Kararda belirtilen oranlarda indirimli olarak uygulanmaktadır.

Anılan Karar'ın 15/6.maddesinde “.....rödovans sözleşmesine bağlı olarak yapılan yatırımlar vergi indirimi desteğinden yararlanamaz.” hükmü nedeniyle madencilik sektörü önemli bir teşvik olan indirimli kurumlar vergisi oranı uygulamasından yararlanamamaktadır. Madencilik yatırımlarının yapılmasında sektörün işleyişi gereği rödovans uygulaması yaygın olup maden yatırımlarının bu özelliği dikkate alınarak Karar da yer alan “.....rödovans sözleşmesine bağlı olarak yapılan yatırımlar vergi indirimi desteğinden yararlanamaz.” hükmünün kaldırılması sektörün önünü açacak ve yatırımlar yapılır duruma gelecektir.

2.5. YENİ KAPASİTE YATIRIMLARI İÇİN KAPASİTE MEKANİZMASI UYGULAMALARI

Elektrik Piyasası Kapasite Mekanizması Yönetmeliği, 6446 sayılı Kanununun 20. maddesine dayanılarak hazırlanmakla birlikte uygulama kapasite ödemeleri şeklinde yürütülmekte sadece mevcut santralleri kapsamaktadır. Halbuki kapasite mekanizmaları uzun dönemli arz açığını gidermek üzere kullanılan ve sisteme yeni kapasite sağlayan mekanizmalardır. Piyasa fiyatının ileriki dönemlerde yetersiz kalma riskine karşı yatırımların finansman bularak ileriki dönemde doğması muhtemel arz açığının giderilmesini hedefleyen mekanizmalardır. Kısa dönemli yan hizmetlere ilişkin arz güvenliği için Yan Hizmetler Yönetmeliğinde bölgesel kapasite kiralama dahil pek çok araç mevcuttur. Bu açıdan Kapasite Mekanizması düzenlemelerinin kısa dönemli kapasite ödemeleri yerine orta ve uzun dönemli yeni kapasite yaratılarak mevcut rezervlerin değerlendirilerek arz güvenliğinin sağlanmasına yönelik olması beklenir.

Nitekim yasal düzenlemede (6446 sayılı Kanun madde 20/2) Arz güvenliğinin temini için gerekli yedek kapasite de dâhil olmak üzere yeterli kurulu güç kapasitesinin oluşturulması ve/veya sistem güvenliğinin temini için güvenilir kurulu güç kapasitesinin korunması amacıyla yerli kaynaklara öncelik veren kapasite mekanizmaları oluşturulur. Bu mekanizmalar kapsamında TEİAŞ tarafından yapılması gereken ödemeler iletim tarifesi hesaplamalarında dikkate alınır.

Yönetmelik ise kapasite ödemelerine esas yıllık bütçenin belirlenmesine, bütçenin nasıl kullanılacağına, hangi aralıklarla ilgililere kapasite ödemesi yapılacağına, kapasite ödemelerine esas maliyet bileşenlerinin hesaplanmasına, kapasite mekanizmasında yer alan santrallere yapılacak kapasite ödemelerinin hesaplanmasına ve ödeme yapılmasına engel teşkil eden hususlara dair usul ve esasları kapsamaktadır.

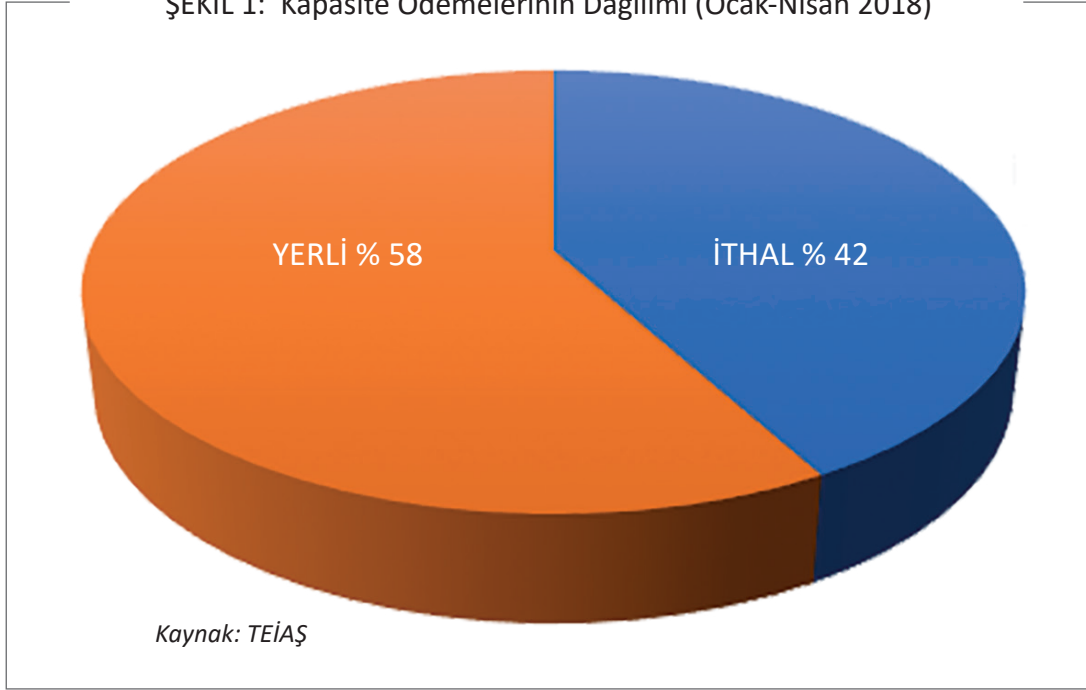
2018 yılında ilk dört aylık uygulama sonuçlarına göre;

Toplam İthal Kaynaklı üretime	169.677.357,89 TL,
Yerli Kaynaklı Üretime	234.346.676,46 TL olmak üzere
Toplam	404.024.034,35 TL ödeme yapılmıştır.

2018 yılında tüm yıl için ayrılmış olan bütçe 1.407.116.257,57 TL olup tamamı işleyen santrallere kullanılacaktır.

Bu veriler uygulamanın yerli kaynaklar lehine çok fazla fark yaratmadığını göstermektedir. Maddenin getiriliş amacı yerli kaynaklara öncelik tanıyan yedek kapasite de dâhil olmak üzere yeterli kurulu güç kapasitesinin oluşturulması şeklinde bir özellik taşıması, uzun dönemli arz

ŞEKİL 1: Kapasite Ödemelerinin Dağılımı (Ocak-Nisan 2018)

güvenliğine yönelik yeni sahaların değerlendirilerek yeni kapasite yaratılmasını sağlamaktır. Bu açıdan Yönetmelikte uzun dönemli mekanizmalara da yer verilerek mevcut sahaların, özellikle özel sektör elinde bulunan sahaların elektrik üretiminde kullanılmasına yönelik finansman kolaylığı sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesi gereklidir.

2.6. TETAŞ ALIMLARINDA BAKANLAR KURULU KARARI İLE YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER İLE YENİ KAPASİTE YARATILMASI

Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt Anonim Şirketi (TETAŞ)'nin, 14/3/2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanununda belirtilen yükümlülükleri kapsamında, yerli kömür yakıtlı elektrik üretim santrallerini işleten özel şirketlerden (Şirket) elektrik enerjisi teminine ilişkin usul ve esasların belirlenmesine yönelik olarak 2016/9096 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nda 2017/11070 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı² ile değişiklik yapılarak yerli ve/veya yerli ithal karışımı kullanan kömür yakıtlı santraller kapsam dahiline alınmış, alım süresi yedi yıla çıkarılmış, alım fiyatında üç aylık ÜFE/TÜFE ile eskalasyon uygulaması getirilmiş, TETAŞ'a alım miktarını %40 artırma yetkisi verilmiş, alım miktarına santral bazında kurulu güç, çalışma saati sınırlandırması ve ithal-yerli karışımında oranlama yöntemi getirilmiştir.

Yapılan düzenleme işleyen tesisler içindir, halbuki asıl sorun mevcut olup değerlendirilmeyen rezervlerin değerlendirilmesidir. Bu çerçevede yapılan düzenleme mevcut rezervlerin yeni elektrik santrali yapılarak değerlendirilmesini sağlamaktan uzaktır. Zira mevcut rezervlerin değerlendirilmesi için "yeni yapılacak yerli kömür kaynaklı elektrik üretim santrallerinden işletmeye geçtiği tarihten itibaren yedi yıl süre ile alım yapılır" ibaresi ve gösterge bir fiyatı taşıması gerekmektedir. Bu düzenleme yapıldığı takdirde yeni kapasite için finansman bulunabilir, mevcut düzenleme finansman bulma sorununu çözmediğinden yeni yapılacak yerli kömür santrallerine faydası bulunmamaktadır.

2- 02 Aralık 2017 Tarihli ve 30258 Sayılı Resmî Gazete Yürürlük 1.12.2017

Yatırım döneminin ortalama beş yıl olduğu bir sektörde 2017/11070 sayılı Karar da belirtilen yedi yılın büyük bölümü yatırım döneminde geçmekte işletme dönemini kapsamamakta ve yeni kapasite yaratılmasına yönelik finansmana bir katkısı bulunmamaktadır.

2.7. ÖZEL SEKTÖR YENİ KAPASİTE YATIRIMLARINA ALIM GARANTİSİ

6719 sayılı Kanununun 22. maddesi ile 6446 sayılı Kanununun 18. maddesine eklenen fıkra uyarınca, elektrik piyasasında mevcut uygulamalarda alım garantisi ile teşvik edilen yatırımlar şu şekildedir:

Tablo 1: Kaynaklar İtibariyle Alım Garantili Yatırım Modelleri³

MODEL	ALIM GARANTİSİ	YIL
YENİLENEBİLİR ENERJİ KAYNAKLARI	+++++	10
YENİLENEBİLİ KAYNAK ALANLARI TAHSİSİ	+++++	15
NÜKLEER (AKKUYU/SİNOP)	+++++	15-20
İŞLEYEN LİNYİT/İTHAL KÖMÜR TETAŞ ALIMI	+++++	YILLIK (7 YIL)
DOĞALGAZ /İTHAL KÖMÜR (KAPASİTE MEKANİZMASI)	++++	YILLIK
İŞLEYEN LİNYİT (KAPASİTE MEKANİZMASI)	+++++	YILLIK
YENİ YATIRIM LİNYİT KAMU SAHA TAHSİSİ	+++++	15 YIL
YENİ YATIRIM ÖZEL LİNYİT SAHALARI	?????	?????
YENİ ÖZEL DOĞALGAZ/İTHAL KÖMÜR	-----	-----
Yİ YİD İHD	+++++	20 YIL

Kaynak: 6446, 5346, 4283, 3096 sayılı Kanunlar ve Uluslararası Anlaşmalar, Güneş Enerji Yatırım Danışmanlık Analizi

Yukarıda yer alan tablodan görüleceği üzere yerli kömür kaynaklarına dayalı yeni kapasite yaratılmasına yönelik alım garantisi bulunmamaktadır. Diğer bir ifade ile tüm kaynaklar için çeşitli yatırım modelleri ile alım garantisi bulunmakta, yeni kapasite yaratılmasına yönelik olarak yerli kömür kaynaklarının ithal kaynaklara göre bir üstünlüğü bulunmamaktadır. Milli Enerji ve Maden Politikalarının özel sektörün uhdesinde bulunan kömür rezervlerinin değerlendirilmesini sağlayacak şekilde genişletilerek sadece kamu sektörünün elinde bulunan rezervler değil özel sektörün elinde bulunan rezervlerinde değerlendirilmesine yönelik alım garantilerini de içeren düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Diğer taraftan kamunun elinde bulunan sahaların ihale ile elektrik üretim amaçlı tahsisinde saha geliştirme maliyetlerinin tamamı kamu kesimi üzerinde kalmaktadır. Halbuki

3- Cengiz Güneş, Temiz Kömür Teknolojileri Konferansı Sunumu, 2018

özel sektör sahalarında saha geliştirme maliyetleri özel sektör tarafından yüklenilmekte riski özel sektör almaktadır. Bu açıdan geliştirme maliyetlerini de üstlenen özel sektör uhdesinde bulunan sahaların elektrik üretim amaçlı olarak alım garantisinin verilmesinde ve alım fiyatının verilmesinde bu durum dikkate alınmalıdır.

2.7.1. ALIM FİYATI

Alım fiyatı konusunda iki kriter söz konusudur. İlki "TETAŞ; yükümlendiği elektrik enerjisi miktarını, mevcut sözleşmeler kapsamında karşılayamaması durumunda yerli kömür yakıtlı elektrik üretim santrallerini işleten şirketlerden temin eder" hükmüdür. Konu ile ilgili Bakanlar Kurulu Kararı yayınlanmış ve fiyat 2017 yılı için belirlenen 185 krş/kWh tir. (53 ABD Dolar/MWh)

2016/9096 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı⁴ ile belirlenen 201,35 TL/Mwh fiyat olup fiyatın belirlendiği tarihteki TCMB ABD Dolar kuru 3,9395 TL dikkate alındığında MWh fiyatı ABD Dolar cinsinden 51,11 USD/MWh olmaktadır. Anılan karar ile üç aylık dönemlerde ÜFE/TÜFE eskalasyon imkânı da bulunmaktadır.

İkinci kriter Çayırhan Kömür Sahası'nın tahsisinde yapılan ihale fiyatıdır. Bu ihalede gerçekleşen fiyat MWh başına 60.4 ABD Dolarıdır.

Projeler yatırım aşamasında olduğundan ikinci kriterin uygulanması anlamlıdır. TETAŞ fiyatı, işleyen santrallerle ilgili olduğundan yatırım maliyetini içermemekte sadece işletme maliyetini yansıtmaktadır. Yukarıdaki bölüm sonunda yapılan açıklamalar çerçevesinde özel sektör sahalarının geliştirme maliyetleri de dikkate alındığında fiyat açısından ikinci kriterin uygulanması saha geliştirme ve yatırım maliyetlerini de içerecektir. Kaldı ki; kamu saha tahsislerinde saha geliştirme maliyetleri kamu kesiminde kalmaktadır. Tüm bu açıklamalar çerçevesinde baz fiyatın 60 ABD Doları/Mwh belirlenmesi ekonomik görülmektedir.

2.7.2. SÜRE

Yatırım geri dönüş süreleri santral teknolojilerine, özgül ısı sarfiyatlarına ve finansman maliyetlerine doğrudan bağlıdır. Örnek alınan Çayırhan İhalesi'nde 15 yıl alım garantisi söz konusudur. Özel sektör sahalarının değerlendirilmesinde benzer ihalede yer verilen on beş yıl alım garantisinin uygulanması fiili duruma uygun olacaktır. Bu durum özel sektör yatırımları ile kamu sahası tahsisli yatırımlar arasındaki ayrımı da kaldıracaktır. Alternatif olarak ilk on yıl belli bir fiyattan verilen alım garantisi izleyen beş yılda kademeli olarak düşürülebilir veya alım miktarları kademeli olarak azaltılabilir. Bu tür bir düzenleme ile projelerin finansman görüşmelerinde somut ilerlemeler kaydedilerek; borç servis oranı, geri ödeme süresi, iç karlılık oranı vb. finansal oranlar iyileşmiş olacağından kredilerden düşük maliyetli fon bulunmasının önü açılmış olacaktır.

2.7.3. ALIM GARANTİSİ VE UYGULANACAK HÜKÜMLERİN MEVZUATTAKİ YERİ

Teşvik uygulamalarında genel uygulamalara ek olarak 7 Eylül 2016 Tarih ve 29824 Sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 6745 sayılı Kanunun 80. maddesi ile proje bazlı teşviklerin uygulamasına geçilmiştir. Uygulama usul ve esaslarına ilişkin Yatırımlara Proje Bazlı Devlet Yardımı Verilmesine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı 26 Kasım 2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanunun çıkış

4- 02 Aralık 2017 Tarihli ve 30258 Sayılı Resmî Gazete Yürürlük 01.12.2017

amacı “cari işlemler açığının azaltılması, arz güvenliğinin sağlanması ve teknolojik yatırımların yapımının gerçekleştirilmesi, yüksek katma değer yaratan ve ihtiyaç duyulan yatırımların hızla hayata geçirilmesi” olarak açıklanabilir. Bu amaçların tamamı yerli yakıtlı santral yapımlarının gerçekleşmesi ile sağlanabilecek amaçlardır. **Yeni bir düzenleme yapılmaksızın yerli kömür yakıtlı santrallere Yatırımlara Proje Bazlı Devlet Yardımı Verilmesine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı uygulanabilir. Kararda alım garantisinin verilmesine dair düzenleme bulunmamaktadır.**

2.7.4. CİRODAN HAZİNEYE PAY VERİLMESİ

Özel sektöre alım ve fiyat garantisi verilmesi ile yerli kömür kaynaklı elektrik üreten şirketlerin işletmeye geçtikleri tarihten itibaren 11. yıl gelirlerinden (ciro) başlamak üzere on yıl süre ile Hazineye belli oranda (örneğin %1) pay vermeleri düzenlenerek elde edilen fonların yine sektörde yeni yatırımların finansmanında kullanılması ile ilgili düzenleme yapılarak daha fazla rezervin ekonomiye kazandırılması sağlanabilecektir.

2.7.5. FİNANSMAN

Bugün sektörün en önemli sorunu yatırımlar için finansman bulunmasıdır. Finansman kaynağı olarak düşünülebilecek Dünya Bankası, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası, Avrupa Yatırım Bankası gibi kuruluşlar kömür santrallerine verecekleri fon tutarlarını minimuma indirmiş durumdadır.

Bir başka alternatif olan satıcı kredileri ile finansman bazı koşullarda mümkün olmakla beraber, yatırımcının pazarlık payını tedarikçilere karşı teknik ve ticari pazarlıklarda düşürmekte ve projenin geleceğine sekte vurabilmektedir. Ticari bankalar ise uzun hazırlık ve yatırım süreci, izinlerdeki belirsizlikler, elektrik piyasasına yönelik yüksek risk algısı gibi sebeplerle ancak ağır teminat koşulları ve yüksek maliyet ile finansmana yanaşmaktadırlar. Ayrıca, uzun yatırım süreleri uzun geri ödemesiz dönem ihtiyacı getirmekte ve ticari bankalar buna yanaşmamaktadır.

Diğer teşvikler işletme döneminde yeterli olmakla birlikte karlı projeler için bile finansörlerin aradığı en önemli kriter alım garantisidir. Diğer kaynaklarla ve yatırım modelleri ile rekabet edilebilmesi için uygulamada proje finansmanında ilk şart olarak aranan kriter **alım garantisi** olmaktadır.

Yatırım finansmanının sağlanmasının önündeki en büyük engel, yatırım süresinin uzunluğu ve buna bağlı olarak bu süre sonunda ortaya çıkacak piyasa şartlarının ve fiyatın öngörülemez olmasıdır. Bu durum finansman maliyetlerini artırmakta ve finansör tarafından ek teminatlar talep edilmesine neden olmaktadır. Bu açıdan **özel kömür sahalarının değerlendirilmesi için alım garantisinin verilmesi gerekli görülmektedir.** Makroekonomik etkiler açısından bu projelere verilen alım garantisinin maliyetinin üzerinde değer yaratılması söz konusudur. Özel sektör kamu sahalarının tahsisi yönteminden farklı olarak saha geliştirme maliyetini de kendisi karşılamaktadır.

3- SONUÇ VE ÖNERİLER

Özel sektör uhdesinde bulunan kömür rezervlerinin değerlendirilmesinde etkinlik sağlanması açısından aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır;

1. Kömür aramalarında ve açık ocak işletmeciliğinde ÖTV'ye tabi malların tesliminin vergiden istisna edilmesi maliyet düşüşüne yol açarak daha fazla katma değer yaratılmasına katkıda bulunacak ve üretim artışı sağlanacaktır.
2. Sanayi amaçlı kömür ithalatında kükürt oranının %3'e çıkarılması çalışması Ülkemizde bu günlerde bir yandan TKİ elinde bulunan sahalar rödovans karşılığı özel sektöre ihale edilirken aynı zamanda sanayi amaçlı kömür ithalatında kükürt oranının %3'e çıkarılması yapılan ihalelerin pazar payını daraltıcı etkide bulunacak, ihaleleri anlamsız kılacaktır.
3. Sanayi amaçlı kömür ithalatında kükürt oranının %3'e çıkarılması konusunda yapılacak çalışmalarda anılan kararın alınmasının; ülke ekonomisine, milli enerji sektörüne ve madenciliğe, istihdama, ödemeler dengesi açığına, Türkiye'nin rekabet gücüne vereceği zararların ülke ve sektörün geleceği açısından olumsuz sonuçlar doğurmaması açısından dikkate alınması gerekmektedir.
4. 2000'li yıllarda yürürlüğe giren ne kadar yerli kömür kullanılırsa o kadar petrokok ithali uygulamasında yerli kömür kullanılması şartının aranması veya dünyanın birçok ülkesinde Hindistan'da bile olduğu gibi uygulamaya son verilmesi uygun olacaktır.
5. Avrupa'da ve dünyanın birçok ülkesinde yerli kömür üretimi ton başına desteklenmektedir. Ülkemizde de yerli kömür desteği üretime göre TL/ton üzerinden teşvik verilmesi halinde kömür madenciliği yatırımları yapılabilir olacak, dolaylı olarak kömür kullanan bütün sektörlerle destek verilmiş olacaktır.
6. Ülkemizde üretilen kalorisi ve kükürt oranı yüksek kömürlerin, çevresel etki bakımından bacalarında filtre sistemleri olan ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığımız tarafından devamlı ve düzenli takip edilen sanayi tesislerinde kullanılması teşvik edilmelidir.
7. İş sağlığı ve iş güvenliği alanında maden işletmelerinin dünya standartlarını yakalaması için işletmeler desteklenmelidir.
8. Yeraltı çalışanları için haftalık 37.5 saat maksimum çalışma limiti, yeraltı işletmelerinde işçilerin ocak ağız ile çalışma noktası arasında bir saati aşan tek yön transfer süreleri dikkate alındığında iş gücü veriminde %25-30 oranlarına kadar kayba yol açmakta ve açıkta kalan kısa süreler için iş gücü planlamasında zorluklar yaşanmaktadır. Bu bağlamda efektif planlama ve üretim verimsizliğini azaltma amaçlı söz konusu haftalık çalışma saatinin en az 42 saate çıkarılmasının ve fazla mesai saatindeki kısıtlamaların tekrar değerlendirilmesinin uygun olacağı görüşündeyiz.
9. Maden işletmelerinde ex-proof malzemeler için zorunlu olan ATEX standardı sadece Avrupa'da kullanılmaktadır. Avrupa'da yeraltı kömür madenciliğinin son yıllarda belirgin ölçüde azalmasından dolayı, ATEX standardlı ekipmanların tedarik süreleri uzun sürmekte, ekipman tedarikinde limitli seçeneklerden dolayı işletmeler kısıtlanılmakta ve Avrupa maden ekipman üreticilerinin faaliyetlerine son vermeye başlamalarından dolayı da ekipman yedek parça tedarik ve teknik destek temininde zorluk ve risklerle karşı karşıya kalınmaktadır. Bu bağlamda, ATEX standardının bağlı olduğu uluslararası üst kuruluş olan IECEx'e bağlı ATEX gibi diğer ülkelere ait standartlarında Maden ve İş Güvenliği

Mevzuatlarınca kabul görmesi ve işletmelerce bu standartlara haiz ekipmanların kullanılmasının serbest olması işletmelerin mekanizasyona geçiş hız ve mekanizasyon etkinliklerini arttırmalarında kritik önem teşkil etmektedir.

10. Kömür madenciliğinde ülkemiz mevcut ortalamasına nispeten daha derin sahalarda ve zor koşullarda çalışılmaya başlanmasından dolayı, özellikle işletmelerin kurulma ve ilk 3 yıllık operasyon süresince yurt dışında personel için alınan eğitimler, yurt dışından teknik destek sağlanması, sistem uygulama ve mevcut sahalara uyarlama, iş üstünde eğitim ve akabinde işletmenin deneyim kazanan kendi ekiplerince efektif çalışmasını sağlayacak uygulamalar için engel teşkil edebilecek izin kısıtlamalarının ve yüksek SGK bedeli gibi ek maliyetlerin işletmelerin ilk 3 yıllık operasyon süresince kaldırılması kritik önem teşkil etmektedir.
11. Madencilik yatırımlarının yapılmasında sektörün işleyişi gereği rödovans uygulaması yaygın olup maden yatırımlarının bu özelliği dikkate alınarak 2012/3305 sayılı Karar da yer alan “..... rödovans sözleşmesine bağlı olarak yapılan yatırımlar vergi indirimi desteğinden yararlanamaz.” hükmünün kaldırılması sektörün önünü açacak ve yatırımlar yapılır duruma gelecektir. Özel sektörün kamu kurum ve kuruluşları dışında kendi arasında yaptığı rödovans sözleşmesine istinaden gerçekleştirilecek madencilik yatırımları teşvik tedbirlerinden yararlandırılmalıdır.
12. Kapasite Mekanizması düzenlemelerinin kısa dönemli kapasite ödemeleri yerine orta ve uzun dönemli yeni kapasite yaratılarak mevcut rezervlerin değerlendirilerek arz güvenliğinin sağlanmasına yönelik olması beklenir. Bu açıdan Yönetmelikte uzun dönemli mekanizmalara da yer verilerek mevcut sahalanın, özellikle özel sektör elinde bulunan sahalanın elektrik üretiminde kullanılmasına yönelik finansman kolaylığı sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesi gereklidir.
13. Ayrıca projeler üretim kaynağı olarak yerli girdi kullanacak, projelerin çevre etkisi minimum düzeyde olacak ve projeler istihdam yaratacaktır. Projeler “Yatırımlara Proje Bazlı Devlet Yardımı Verilmesine İlişkin Karar” kapsamında değerlendirilmelidir. Projelerin gerçekleşmesi ile birlikte;
 - a) Milli Enerji ve Maden Politikası Stratejisi’nin gerçekleştirilmesi,
 - b) Milli enerji kaynaklarından kömür rezervlerinin değerlendirilmesi,
 - c) Gelişmiş "Temiz Kömür Yakma Teknolojileri" kullanılması ve çevreye duyarlı yatırım yapılması,
 - d) Her yıl artan elektrik enerjisi talebinin yerli kaynaklarla karşılanmasına katkı,
 - e) Ulusal elektrik sistemindeki istikrarın ve arz güvenliğinin sağlanması,
 - f) Yerli kömür kaynaklarının kullanımının sağlanarak cari açığın azaltılması,
 - g) Bölgede ve ülkede sayıları hızla artan sanayi tesislerine stabil ve sürekli enerji sağlanması,
 - h) Bölgede ve ülkede istihdamın artması ve işsizliğin azaltılması etkileri de bulunacaktır.
14. Diğer kaynaklarla ve yatırım modelleri ile rekabet edilebilmesi için finansman açısından alım garantisi ilk şart olarak uygulamada finansörler tarafından aranan kriter olmaktadır. Özel sektör saha geliştirme riskini kendisi karşılamaktadır. Kaynak olarak kamu ve özel sektör arasında ayırım yapılmamalıdır. Alım garantisinin tam veya kısmi önerilmesi veya ilk yıllarda tam izleyen yıllarda kısmi giderek azalan şekilde önerilmesi, Hazineye cirodan

pay verilmesi değerlendirilebilir alternatifler arasında yer almalı ve bu konuda acilen yasal düzenleme yapılmalı veya “Proje Bazlı Devlet Yardımı” düzenlemesi kapsamında alım garantisi verilmelidir.

15. Finansman ve nakit açısından önemli destek unsuru Kurumlar vergisinin belli bir süre alınmamasıdır. 6745 sayılı Kanunda yer alan düzenlemede işletmeye geçtikten sonra on yıl kurumlar vergisi istisnası destekler arasında sayılmıştır, bu destek nakit akışına %22 ek katkı sağlayacak önemli bir düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır.
16. Mevcut teşviklerde madenler, linyit ve taş kömürü santralleri 5. Bölge teşviklerinden yararlandırılmaktadır, bu teşvikler arasında alım garantisi bulunmadığından finansman sorunu çözülememekte ve yatırımlar gerçekleşmemektedir. Yatırımların gerçekleşmesinde asıl ihtiyaç finansman sorununun çözülmesidir. Projelerin gerçekleşmesi durumunda özel sektör uhdesinde bulunan dört milyar ton kömür değerlendirilmiş ve milli ekonomiye değer olarak katılmış olacaktır.

4- KAYNAKÇA

KANUNLAR

- 6745 Sayılı Kanun
- 6446 Sayılı Kanun
- 6719 Sayılı Kanun
- 6745 Sayılı Kanun
- 4283 Sayılı Kanun
- a5346 Sayılı Kanun
- 4760 Sayılı Kanun

BAKANLAR KURULU KARARLARI

- 2017/10082 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı
- 2017/11070 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı
- 2016/9495 Sayılı Yatırımlara Proje Bazlı Devlet Yardımı Verilmesine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı
- 2015/8317 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı
- 2012/3305 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

DİĞER KAYNAKLAR

- ETKB Milli Enerji ve Maden Politikası Açıklamaları
- Enerji ve Altyapı Yatırım Modelleri, Cengiz Güneş, Ankara, 2002
- Linyit Sahalarının Ekonomiye Kazandırılması Raporu, Cengiz Güneş, 2012
- Kömür Sahalarının Elektrik Üretiminde Kullanılmasında Ekonomik Etki Analizi (Etüt), Cengiz Güneş, 2013-2016
- EPDK Ön Lisans ve Lisans Başvuruları
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ÇED Rapor Başvuruları
- Özel Kömür Sahalarının Değerlendirilmesi Raporu Kömür Üreticileri Derneği 2017
- Temiz Kömür Teknolojileri Konferansı Sunumu, Cengiz Güneş, 2018
- Yerli Kömür Kaynakların Enerji Üretiminde Değerlendirilmesinde Teşvik Uygulamaları (Etüt), Cengiz Güneş, 2018

KÖMÜRDER

**KÖMÜR
ÜRETİCİLERİ
DERNEĞİ**

**COAL PRODUCERS
ASSOCIATION**

www.komurder.org